

「
Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
」

REF.
13/53

VÅR REF.
13/75 DFS/NIT

DATO
15.03.2013

Høringsuttalelse om forslaget til boklov

Språkrådet har hatt forslaget til en lov om omsetning av bøker (boklov) til høring og legger her fram våre merknader og vurderinger.

Vi ser positivt på at det nå foreligger et konkret lovutkast, og vi kan i store trekk slutte oss til forslagene i utkastet. Ikke minst er vi tilfreds med at departementet foreslår å ta fagbøker – lærebøker for høyere utdanning og profesjonsbøker – inn i virkeområdet for en boklov, slik vi argumenterte sterkt for i vår høringsuttalelse om boklovsutredningene datert 16. april 2012. Men også andre forslag – som det om lovhjemlet fastpris – er viktige og får vår støtte.

Den største svakheten er mangelen på språkpolitisk forankring, som vi også etterlyste i fjor. Dette mener vi bør rettes opp i formålsparagrafen, noe vi kommer tilbake til nedenfor.

Fastpris på bøker er et viktig kultur- og språkpolitisk tiltak som ikke må fjernes før det eventuelt foreligger overbevisende argumenter for at alternativene er bedre. Men situasjonen på det norske og det internasjonale bokmarkedet er dynamisk og krevende å analysere, og meningene står ofte steilt mot hverandre. Mye av kritikken mot tanken om boklov virker etter vårt syn programmatisk og ideologisk og bygd mest på hypoteser. Sett i lys av den raske utviklingen er dette ikke overraskende, men det svekker substansen i den samme kritikken.

Nedenfor følger våre svar på høringsspørsmålene punkt for punkt.

Høringsspørsmål 1: Lovens formålsparagraf

Språkrådet støtter tanken om en formålsparagraf som gjenspeiler språk- og litteraturpolitiske målsettinger. Vi vil imidlertid legge til at det vil styrke legitimiteten til paragrafen om den klargjør at dette omfatter bøker uansett format (også bøker på andre teknologiske plattformer).

POSTADRESSE
Postboks 8107 Dep
NO-0032 OSLO

KONTORADRESSE
Observatoriegata 1 B
NO-0254 OSLO

TELEFON
+47 22 54 19 50
TELEFAKS
+47 22 54 19 51

E-POST
post@sprakradet.no

INTERNETT
www.sprakradet.no
www.sprakradet.no

Vi vil dessuten foreslå at det i formålsparagrafen presiseres at norsk har to målformer, både bokmål og nynorsk, og at nynorsk trenger spesielt vern.

Vi vil ellers peke på at begreper som ”mangfold” og ”kvalitet” kan kritiseres for å være honnørord uten et klart innhold, og at en formulering som ”ivareta forfatteren og leseren” også virker temmelig upresis. Vi har imidlertid ikke noe konkret forslag til forbedring.

Høringssspørsmål 2: Lovens virkeområde

Departementet holder det åpent om en boklov skal omfatte alle bøker, eller om e-bøker skal holdes utenfor. Språkrådet går her inn for alternativ 1, nemlig at loven bør gjelde uansett publiseringsformat.

Argumentene for å holde e-bøker utenfor virker ikke overbevisende. De innvendingene som høringsnotatet refererer fra Digitutvalget, kan sies å tilsløre det særegne ved boka som vare, særlig det at den er et informasjonsgode, der verdien framgår først ved lesingen. Dermed tilsløres også forskjellen på salg av bøker og salg av andre varer. (EU anerkjenner derimot denne forskjellen ved å godta at medlemsstatene vedtar boklover og slik unntar litteraturen fra det generelle forbudet mot konkurransevridende tiltak.)

Det er heller ikke innlysende at norske e-bøker har mye å tape på å inngå i et fastprissystem, blant annet fordi konkurranseevnen slike bøker har vis-à-vis papirbøker og e-bøker på andre språk, avhenger av hvordan prisen settes. Vi savner en utdypende drøfting av det siste i høringsnotatet. Hvis det stemmer at ”utviklingen av e-bokmarkedet ikke har sammenheng med om landene har fastprissystemer eller fripris”, slik notatet antyder (s. 19), vil dagens situasjon, der e-bøker har en svært liten andel av bokomsetningen, neppe vedvare.

Vi tror heller ikke at en boklov med fastpris også for e-bøker vil føre til at Norge sakker akterut ”i en utvikling der elektronisk litteratur utnytter teknologien utover det som kan gjøres på papir” (s. 10). Argumentet virker søkt. Når det gjelder konkurransen med papirbøker, legger vi til grunn at ”valg av prissystem ikke later til å ha noen innvirkning på bransjens evne til å være innovativ”, slik høringsnotatet (s. 11) gjengir den ene av utredningene.

Situasjonen på det engelskspråklige markedet, som tilsvarende eller i alle fall overlapper sterkt med det internasjonale markedet, innbyr for øvrig snarere til krav om økt regulering nasjonalt og internasjonalt enn til frislipp av internasjonal konkurranse med sikte på ”realisering av digital verdiskaping også av andre enn de tradisjonelle innholdsleverandørene, som for eksempel iTunes og Amazon”, slik høringsnotatet (s. 11) siterer Digitutvalget. Ifølge norske og utenlandske medier kan disse store aktørene ha oppnådd sin dominerende stilling ved å kombinere underprising og teknologisk monopolisering.

Høringssspørsmål 3: Lengden av fastpris for fagbøker

Språkrådet ser svært positivt på at forslaget til boklov også omfatter fagbøker (lærebøker for høyere utdanning og profesjonsbøker). Dette er i tråd med språkmeldingen (*Mål og mening*), og det var også gjort til en av hovedsakene i vår høringsuttalelse om de to utredningene i fjor.

Disse bokgruppene vil stå sentralt når det gjelder å vedlikeholde og utvikle norsk fagspråk. Det er her fagspråket fornyes og oppdateres. Men fagbøker er kostbare og ofte skrevet for små målgrupper, og de har gjerne lang salgstid. Forutsigbare rammevilkår vil bedre vilkårene for produksjon av slike bøker. Språkrådet mener at fastprisperioden for fagbøker bør settes til to år fra utgivelsesdatoen for å sikre gode vilkår for utgivelse av denne typen litteratur.

Siden dette er det eneste stedet høringsutkastet innbyr til kommentarer om fagbøkernes stilling, vil vi her også gjenta det vi i fjor skrev i uttalelsen om boklovutredningene, nemlig at det både er svært uheldig og helt unødvendig at bøker som får publiseringspoeng i systemet for forskningsfinansiering, ikke også kan få støtte som lærebok i universitets- og høyskolesektoren, og vice versa. Dersom denne regelen kan endres gjennom den foreslåtte bokloven eller forskriften, ber vi om at det blir gjort.

Høringsspørsmål 4: Samarbeid om standardkontrakter

Språkrådet støtter forslaget om at representanter for forfattere, oversettere og forlag kan samarbeide om standardkontrakter med bestemmelser om royalty, provisjoner og honorar.

Høringsspørsmål 5: Obligatorisk eller frivillig fastpris

Språkrådet mener at loven må gjøre fastpris obligatorisk og går altså inn for alternativ 1. Vi kan ikke se tungtveiende grunner til at en framtidig boklov bare skal hjemle fortsatt frivillig prissamarbeid. For oss er det overraskende at høringsutkastet i det hele tatt lar dette stå åpent. Da det ble tatt initiativ til å utrede en boklov, var det jo ikke minst fordi det norske systemet med avtaler om fastpris ble oppfattet som problematisk blant annet i henhold til EUs konkurransepolitikk (slik det tidligere ble i mange EU-land som nå har innført boklov).

Det virker lite overbevisende at en lov der fastpris bare gjøres frivillig, skulle gi en avgjørende fleksibilitet. Alternativet til obligatorisk fastpris ville være å innføre frie bokpriser.

Høringsspørsmål 6: Versjonsprising

Språkrådet har ingen synspunkter på hvordan forskriften bør utformes for å forebygge eventuell uthuling av systemet. Men under høringsspørsmål 2 ovenfor har vi berørt spørsmålet om setting av fastpris på e-bøker, og spørsmålet er om forskriften kan eller bør regulere dette for å hindre overprising. Mange har jo trukket fram høyere priser på norskspråklige e-bøker som et hinder i konkurransen med engelskspråklige e-bøker.

Sammen med statens avgiftspolitikken – merverdiavgiften på e-bøker, som vi tok opp også i fjorårets høringsuttalelse – er dette en faktor som sterkt påvirker prisen på e-bøker på norsk.

Høringsspørsmål 7: Tre alternativer for fastprislengde

Språkrådet mener at alternativ 2 – med fastpris i tolv måneder fra utgivelsesdatoen – framstår som den beste løsningen. Hvis vi forstår høringsnotatet (s. 19) rett, er det dette prinsippet som følges i andre europeiske land som har boklov.

Høringsspørsmål 10: Litteraturabonnementer

Språkrådet støtter alternativ 1, altså at forlag skal ha høve til å samarbeide om abonnementsordninger for bokhandlere.

(sign.)
Ottar Grepstad
styreleder

Arnfinn M. Vonen
direktør